

surda sunt maxima, quæ in recentiorum systemate devitantur. Respondet hoc argumentum nimis probare, cum probet etiam corpus Christi non posse existere sacramentaliter, quia extensio localis, color, & alia hujusmodi non minus requiri videntur ad corpus humanum, quam qualitates aquæ ad aquam. In forma igitur distinguimus ultimum: implicat aquam converti in vinum manentibus, &c. conversione integra in vinum naturaliter exiturum, & sensibus percipiendum, ut accidit in nuptiis Galilææ ad ostensionem miraculi, & conviviarum commodum, conceditur; aliter, ut evenit in Eucharistia, negatur; & clarius explicatur advertendo conversionem unius in aliud aliquando esse totalem, ut ita dicam, ac perceptibilem, sicut conversio terra in corpus Ada, uxoris Lot in statuam salis, &c.; et substantialiæ tantum, manentibus speciebus substantiæ precedentis, ut fides locum habeat; siquæ fit in Eucharistia. Hæc pro secunda orationis parte.

18 Tertiam igitur claudimus hac propositione: *Transubstantiatio est actio proprie dicta, & mutatio dexteræ excelsi, per quam corpus Christi vere producitur, non quidem absolute, & simpliciter, sed speciali modo, nimur ex substantia panis in ipsum Christi corpus conversa.* Ad cujus probationem videri possunt interpres Divi Thomæ 3. part. quæst. 75. art. 4. & Magistri in 4. dist. 11. Gonetus, Contensonus, Salmanticenses Scholastici, aliquique complures. Audiatur nunc Damascenus lib. 4. de fide cap. 14. sic elegansissime loquens: „Si dixit Deus: fiat lux, & facta est lux, fiat firmamentum, & factum est; si verbo Domini Coeli firmati sunt, & spiritu oris ejus omnis virtus eorum; si Cœlum, & terra, aqua item, & ignis, & aëris, & omnis eorum ornatus Domini, verbo completum, & absolutum est, atque etiam hoc nobilissimum animal, quod homo nuncupatur;

„si

„si ipsem Deus Verbum, posteaquam ita voluntas ipsius tulit, homo factus est, atque ex puris, & immaculatis Sancte, & semper Virginis sanguinibus carnem sibi ipsi sine semine condidit; quid tandem afferri potest, quin ex pane corpus suum, ex vino, & aqua sanguinem suum efficere queat? “ Hactenus ille. Similiter Divus Ambrosius, aliique videndi in Breviario per Octavam Corporis Christi.

PRÆLECTIO XIII.

De triplici modo sumendi Eucharistiam,

ad expositionem cap. 4. secundæ partis Catechismi Concilii Tridentini,
à §. 55. ad 58.

Felices quidem primi Parentes dum in Paradiso vesci poterant fructu arboris vite! Felices etiam filii Israël dum in deserto manna è Cœlo delapsa divinitus alebantur! Sed multo feliores sumus fideles, dum pretiosissimum Christi corpus, & sanguinem sumimus in Eucharistie Sacramento. Verum, quia ex modo manducandi cœlestem hanc dapem dependet vita, vel interitus animæ; quoniā, teste Angelico Præceptore, imo ipsa Ecclesia teste, *mors est malis, vita bonis*: ideo de illo tractabimus in præsenti, ad expositionem capitulis 4. secundæ partis Catechismi Concilii Tridentini, à §. scilicet 55. usque ad 58. Ne autem aliquis error irepat, auxilium suppliciter imploramus Sanctissimæ Trinitatis, Patris nimirum, &c.

2 Divina opitulatione , Sanctorum ope , vestraque venia , doctissimi concessores , sortitum punctum exponam ; ad cuius maiorem lucem , & ordinem , orationem in tres partes abscondam . In prima literam textus brevissime referam . In secunda eam fusius enucleabo . In tertia demum , disputandam thesim proponam , probabo , defendam . Utinam optata felicitate ! Primam ergo partem exordiens , dico sic incipere literam textus §. 55. : *Verum docendum est , &c.* Ita vero finire §. 58. : *Facile redigi poterunt.* Intentio Catechismi in presenti est assignare triplicem modum sumendi Eucharistiam . Nempe sacramentaliter tantum ; spiritualiter solum ; & sacramentaliter , ac spiritualiter simul . Quem ultimum valde commendat , & postea describit preparationes tum animi , tum corporis ad digne recipiendum hoc Sacramentum . Quod variis auctoritatibus , rationibus , & congruentiis mirum in modum proponit . En argumentum littera textus , & primam orationis partem .

3 Ad secundam igitur deveniamus , ubi exponenda est littera Catechismi , qui Tridentini vestigia sequens sess. 13. cap. 8. triplicem assignat modum sumendi Eucharistie Sacramentum . Primum scilicet sacramentaliter solum , quo modo illud accipiunt peccatores . Secundum spiritualiter tantum , ut justi , qui voto propositum illum coelestem panem edentes , fide viva , qua per dilectionem operatur , fructum ejus , & utilitatem sentiunt . Tertium denique sacramentaliter , & spiritualiter simul , ut illi qui se prius probant , instruunt , atque exornant dispositionibus requisitis ad digne percipiendum corpus , & sanguinem Domini . Prater tres dictos sumendi modos , est etiam alius , improprius quidem , & solum materialis , quo Eucharistiam edunt , qui prorsus ignorant id quod accipiunt , ut si aliqui apponetur in mensa panis consecratus , & ipse nesciret ; quo modo mures , & alia ani-

animantia Eucharistiam edere possunt . Sed de hoc manducandi modo non loquimur , solumque de tribus supra traditis sermonem habemus . In primis igitur sumunt Eucharistia sacramentaliter tantum , quatenus scienter accipiunt corpus , & sanguis Domini sub speciebus sacramentalibus , non vero gratia Sacramenti , & hoc modo illam accipiunt impii , qui impuro corde , & ore ad communicandum accedunt .

4 Fuerunt olim quidam haeretici , quorum suppresso nomine meminit Petrus Lombardus , seu Magister sententiarum in 4. dist. 9. dicentes : *corpus , & sanguinem Christi à bonis tantum sumi , & non à malis.* Eos fuisse nonnullos discipulos Berengarii testatur Guitmundus Archiepiscopus Aversanus lib. 1. de Eucharistia ; quos sequuti sunt posteri plures ex Novatioribus , teste doctissimo Bossuero . Sed turpiter errarunt omnes contra auctoritatem Apostoli , contra Ecclesiæ sensum , contra Patrum , & Theologorum sententiam : unde Augustinus à Catechismo citatus ait : *Qui non manet in Christo , & in quo non manet Christus , procudibio non manducat spiritualiter ejus carnem , licet carnaliter , & visibiliter premat dentibus Sacmenta corporis , & sanguinis.* Ad cuius uberiorem notitiam videli possunt expositoris Magistri laudata dist. 9. lib. 4. & interpretis Divi Thome 3. part. quæst. 80. art. 1. Qui ergo sacramentaliter tantum sacra mysteria sumunt , non solum ex his nullum capiunt fructum , sed ut ait Apostolus , *Judicium sibi manducant , & bibunt.* Quamvis enim sumunt boni , & sumunt mali , sorte tamen inæquali , inquit Divus Thomas opusc. 57. & cum ipso canit Ecclesia in festo Corporis Christi .

5 Dicit autem aliquis : modus sumendi Eucharistiam , quo usus est ipsem Christus , nequit esse malus ; sed Christus Eucharistiam sumisit sacramentaliter tantum , ut ait Divus Bonaventura in 4. dist. 9. art. 1. quæst. 4. : *igitur modus iste sumendi*

di non convenit peccatoribus , vel si eis convenit , non inde peccant . Sed facile respondetur cum ipso Doctore Seraphico , loco citato ad ultimum ; duplice de causa posse accipi Eucharistiam sacramentaliter tantum : vel quia sumens est ita perfectus , ut aliter sumere nequeat , & hoc soli Christo Domino convenit propter gratiæ plenitudinem ; vel quia pravus est , sique propter suam indignitatem nihil aliud percipit ; & talis est peccator indigne communicans . Id exemplo clare liquebit : vas enim potest non continere aquam , vel quia jam est aliquo liquore plenum , vel quia est omnino fractum . Primum convenit Christo , quia à primo sue conceptionis momento jam fuit plenus gratiæ , & veritatis . Secundum vero convenit impiis , qui vasa sunt fissa , fracta , & ad nihilum valent ultra , nisi ut mittantur foras . Responderi etiam potest cum Divo Thoma 3. part. quæst 80. art. 1. ad 3. Christum etiam spiritualiter manducasse Eucharistiam , non recipiendo augmentum gratiæ , sed quandam spirituali delectationem ; quod quidem de peccatoribus dici nequit . Si quis dubitat , an Christus sumerit Eucharistiam , videat Patres affirmantes apud Sandinum in historia familie sacrae cap. 12. num. 7. pag. mihi 129. & sequenti .

6 Secundus modus sumendi Eucharistiam , inquit Catechismus cum Tridentino , est spiritualis tantum . Hoc modo sumunt , qui desiderio , & voto , fide viua , & caritate non facta incensi , coelestem panem esuriunt . Sique licet non omnes , plurimos certe utilissimos fructus percipiunt , quibus eorum animæ divinitus recreantur intuitu devotionis . Nam sicut peccatores indigne communicantes nullum fructum reportant , sed maximum detrimentum ; ita è contrario iusti aliquando impediti , si ore corporali non accipiunt Eucharistiam , dummodo eam sumant ore cordis , & voluntatis , spiritualiter nutriuntur : unde ait Augustinus

nus apud Magistrum Sententiarum supra citatum : Non manducans manducat , & manducans non manducat . Quod etsi videatur paradoxum , non desinit esse verissimum , quia non manducans sacramentaliter , aliquando manducat spiritualiter , & è converso . Hunc spiritualem manducandi modum pulcherrime explicat Angelicus Praeceptor 3. part. quæst. 80. art. 1. dicens : „ Effectus Sacramenti potest ab aliquo percipi , si Savis „ cramentum habet in voto , quamvis non accipiat in „ re ; & ideo sicut aliqui baptizantur baptismō flamini „ nis propter desiderium baptismi antequam baptizen „ tur baptismō aquæ : ita etiam aliqui manducant spi „ ritualiter hoc Sacramentum antequam sacramentaliter „ sumant , &c.

7 Tertius , & ultimus modus sumendi Eucharistiam est sacramentalis , & spiritualis simul , quo modo eam accipiunt , qui prius dispositi , rite probati , & nuptiali ueste induiti ad divinam mensam accedunt , ut cum Tridentino dicit in littera Catechismus , & dixerat antea Divus Thomas quæstione supra citata art. 2. his verbis : Perfectus modus sumendi hoc Sacramentum est quando aliquis ita hoc Sacramentum suscipit , quod percipit ejus effectum . Eos igitur qui Eucharistiam hoc ultimo modo sumunt , ait Catechismus , uberrimos fructus percipere , quos paragraphis antecedentibus memoraverat ; alios propterea merito reprehendens , qui cum possint hoc Sacramentum actu digne suscipere , satis illis videtur ipsum dumtaxat spiritualiter manducare . Ad assiduum enim Eucharistia sumptionem hortantur sepiissime Sancti Patres .

8 Hic tamen celebris , & ad præximū utilis occurrit quæstio : an singulis Christi fidelibus etiam laicis indistincte consulenda sit quotidiana communio , dummodo existant in gratia . Partem affirmantem totis viribus conatus est propugnare Antonius Velazquez Pin-

tus Ordinis Minorum , spiso volumine in 4. hispanice Matrixi edito anno 1666. Cujus titulus latine versus est : *Thesaurus Christianorum.* In quo pro sua opinione trahit centum duodecim Santos , viginti tres Synodos , innumerabiles Patres , centum octoginta duos Auctores , & permulta alia , que in synopsim reduxit ejus confrater Josephus Gavarri in libro etiam lingua vernacula Gadibus edito in octavo anno 1675. atque inscripto : *Exhortatio ad vitam spiritualem* , ubi à pag. 232. usque ad 293. eamdem opinionem proponit. Quam etiam praesenti seculo amplexus est P. Joannes Pichonus libro Parisis Gallice in lucem edito anno 1745. sub titulo : *Spiritus Iesu Christi , & Ecclesiae circa frequentem communionem.* Piis his Scriptoribus , aliisque similibus tam suavis visus est Dominus in Eucharistia , ut omnibus fidelibus à lethali culpa immunibus , quotidie gustandus exhibeat.

9 At illos fecellit opinio ; adeo enim tepidi sunt plurimi , ut eorum stomachus Christi carnem nequeat debito caritatis igne fovere ; adeo ipsorum lingua et si non foetida corruptione peccati , infecta tamen sunt humore rerum saeculi , ut valde impediant gustum suavitatis divinae ; dicam verbo : adeo venerandum est Eucharistia Sacramentum , ut satis non sit laceratam non ferre vestem , sed nuptiali opus est ut induatur qui ad mensam altaris quotidie velit accedere ; hoc est , nedum debet carere virtute , sed in super virtutibus impense vacare. Quare Summus Pontifex Innocentius XI. decreto edito die 12. Februario anno 1679. incipiente , Cum ad aures , jubet , non absolute consulendam esse quotidianam communio nem , sed id unice relinquendum iudicio Confessiorum secreta cordis explorantium. Alia multa vide ri possunt apud eloquentissimum Contensonum , & sapientissimos Salmantenses Scholasticos , qui hanc

vc-

veritatem latissime probant (a) ; quam non dubito amplexuros nunc temporis qui pro contraria opinione citati sunt supra. Nam duo primi auctores scripsierunt ante decretum Innocentii XI. Et P. Pichon , postquam ejus librum plures Episcopi Galliarum perdoctis epistolis proscrispere , & ante Romanam Sedis damnationem , humiliter palinodium cecinit , litteris ad Episcopum Parisiensem missis die 24. Januarii anno 1748 (b).

10 Sed proseguamur litteram Catechismi , qui praeparandos esse fidelium animos ad dignam Eucharistie sumptionem , rectissime probat exemplo Christi discipulorum pedes lavantes antequam eis daret Eucharistie Sacramentum. Hoc autem difficultate non caret ; nam Joannis 13. vers. 2. dicitur coena facta Christum lavasse pedes discipulorum : quomodo igitur asserit Catechismus id accidisse antequam Christus eis pretiosi corporis , & sanguinis sui Sacraenta daret , quæ certe dedit inter coenandum ? Ad hoc sapientissime respondet Benedictus XIV. lib. 1. de fest. Domini cap. 6. dicens , tres posse considerari coenas. Prima fuit paschalis , qua agnus adhibitis legalibus ceremoniis comedendus unice apponebatur. Secunda vulgaris , qua cum paschalis agnus satianda familiæ plerumque satis non esset , quidlibet licet comedere. Tertia denique sacrosancta illa coena , qua institutum est Eucharistia Sacramentum. Christus itaque prima legali coena expleta , seu ut Johannes ait : *Cœna facta* , & ex parte secunda vulgaris coena absumta , lavat^r pedes discipulorum , & postea iterum ad mensam redit , ut refert idem Evangelista vers. 12. qui etiam narrat epulas adhuc fuisse appositas , & Christum præbuisse Iudeæ panem intinctum : superest ergo

Tom. II.

Z

(a) Vid. Contenson tom. 4. lib. 11. part. 2. dissert. 4. cap. 2. à pag. mithi 219. usque ad 249. Salmant. Scholast. tom. 11. tract. 23. disrupt. 11. dub. 7. §. 1. & sequent. à pag. 959. Juenin tom. 2. de Sacram. dissert. 4. quæst. 9. cap. 3. art. 2. concil. 2. pag. 332. & plures alii. (b) Vid. Bert. tom. 4. lib. 33. cap. 17. in Scholio pag. mithi 110.

ut Sacramentum Eucharistiae institutum fuerit postquam Christus lavit pedes Apostolorum, quo innare voluit mundos fore debere Eucharistiam suscepturos, ut observavit Ambrosius lib. 3. de Sacramentis cap. 1.

¹¹ Idem explicat Catechismus exemplo rerum salubrium, quæ ut pro sint, dispositionem, & modum exigunt in recipientibus, aliter potius nocent: similiiter igitur dona Dei ad utilitatem hominum conducere nequeunt, si homines ipsi animo bene constituto non sint. Quod Dominus olim jam præmonstravit cum arca fæderis, Eucharistiae typo, qua maxima, & innumerabilia beneficia contulit populo Israëlitico; Philistæis vero horribilem peste, summam calamitatem, & sempiternum dedecus importavit. Nec aliter contigit primis Ecclesiæ seculis dum fideles Eucharistiam ad domos suas ferabant, quorum quidam eam indignis manibus contrebant, divinam ultiōnem experti sunt, ut refert Cyprianus tract. de lapsi; sed qui pia devotione ad illam privatim asservatam recurrerunt multa bona miraculose obtinuerunt, ut variis exemplis ex Nazianzeno, Ambrosio, magnoque Gregorio summis tradunt Cabasutius, & Cardinalis Bona (a). Hocque signum etiam fuit felicitatis, aut infelicitatis communicantium. Confirmatur denique optima comparatione cibi, & potus, qui quidem ore accepti, si in stomachum bene affectum illabantur, corpora alunt, atque sustentant; si vero in stomachum vitiosum, graves morbos efficiunt. Sic ergo pariter Eucharistia, justis, & recte dispositis, sano mentis stomacho coelestem cibum accipientibus spiritualem vitam adauget; aliis autem lethali animæ morbo languentibus, hoc est cum conscientia mortalis culpa communicantibus, multa detrimenta obveniunt,

(a) Vid. Cabasut. in not. Ecclesiast. hist. dissert. 5. num. 1. pag. 29. Bona de rebus liturgicis lib. 2. cap. 17. n. 7. & apud Ayslam in pictori christiano tom. 2. lib. 7. cap. 5. pag. 339.—versio eius Hispanica.

nunt, ut sunt derelictio Dei, cæcitas mentis, obdutatio cordis, concupiscentie augmentum, spiritus discordia, odium virtutis, & veritatis, omne peccatorum genus, finalis impenitentia, aeterna damnatio. Ita contigit Judæ, & multis ejus imitatoribus.

¹² Unde Augustinus tract. 26. in Joannem inquit: Buccella dominica venenum fuit Judæ, quam cum accepit, in eum inimicus intravit; non quia malum erat quod accepit, sed quia bonum malus male accepit. Et Div. Joannes Chrysostomus homil. 27. super primam ad Corinth. sic venuste idem de quo loquimur his verbis explicat: „Sicut cibus corporalis cum „corpus invenit malis humoribus occupatum, amplius „ei nocet, nec ullum præstat auxilium; sic spiritua- „lis hic cibus, si aliquem inventit malitia inquinata, „tum, magis eum perdit, non sua natura, sed acci- „pientis vitio; tales enim sunt socii Judæ proditoris, „in quem post buccellam introivit Satanus.“ (a) Quamvis enim peccatum indigne sumendum corpus Domini, non sit tam grave, quam peccatum crucifigentium Christum, ut docet Div. Thom. 3. part. q. 80. art. 5. cum illud fuerit contra corpus Christi in specie propria, hoc autem contra corpus Christi in specie Sacramenti; assimilatur tamen illi, juxta vulgatissimum effatum Apostoli 1. Corinth. 11. vers. 27. hisce verbis: *Quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis, & sanguinis Domini.* Abeant igitur Novatores Lutherus, Kemnitius, Calvinus & alii, qui præter suam stultam fidem, nihil aliud

Z 2 exi-

(a) Judæ ergo proditor Eucharistiam sumxit in nocte coniœ, ut communior Patrum, & Expositorum sententia tenet, apud Theophilum Raynaudium in Hagiol. Exotic. tom. 9. cap. 9. de Judæ pag. 661. & sequent. à num. 29. Quidquid in contrarium dixerint aliqui ab ipso citati num. 31. quibus adhuc videtur Colleitus in continuatione Tournelii tom. 8. prope finem dissert. 6. pag. 612. ubi hanc thesim proponit: *Nullo certa ratione existitur, Judæ Eucharistiae communionis facisse participem.* Sed ad historica facta credenda non opus est certa ratio, dum major, & senior testium numerus habeatur, ut evenit in presenti.

exigunt ad Eucharistiam, nisi peccata (a). Quod tunc verum erit, quando cibus corporeus proderit cadaveribus, ut dixit Catechismus §. 50. quare merito eos damnavit Synodus Tridentina sess. 13. can. 5. etsi autem concederemus hoc Sacramentum per se producere primam gratiam, quod est falsissimum, nihil deservet hæreticis, ut patet in baptismo, & poenitentia Sacramentis, quae ut digne recipiantur, ultra fidem exigunt in subjecto alias dispositiones præbias.

13 Quænam igitur (inquieris) requiruntur dispositiones ad ritus communicandum? Respondet cum Catechismo, alias requiri ex parte animi, & alias ex parte corporis. Primi generis est fides, non qualem hæretici fingunt, quæ potius infidelitas est dicenda; sed qualem Catholici habent, discernentes coelestem mensam à mensa prophana, divinum cibum à cibo materiali, credendo scilicet corpus & sanguinem Christi vere ac realiter contineri sub speciebus panis, & vini, ad nostram refectionem. Propter hujus fidei meritum prima Petri 1. vers. 8. & 9. dicitur: *Credentes in Christum quem non videtis, exultabitis letitia inexprimabili & glorificata, reportantes finem fidei vestrae, salutem animarum.* Secunda dispositio animi est caritas proximi. Præcipit enim Dominus Matth. 5. vers. 24: ut qui pacem non habet cum fratre suo, antequam ad altare accedat reconcilietur cum ipso. Quod expendens Clrysostomus, exclamat his verbis: *O ineffabilem erga homines amorem Dei! interrumpatur, inquit, cultus meus, ut tua caritas integretur; sacrificium mihi est fratrum reconciliatio.* Si ergo dimittis, inquit Augustinus, dimittetur tibi, securus accede, panis est, non venenum. Tertia præparatio est expiatio peccatorum, nedum per contritionem, sed etiam per Sacramentalem confessionem.

14 Licet enim Cajetanus, & alii, nullum agnoscere

rent

(a) Vid. Bellarmine lib. 4. de Eucharist. cap. 17. & alii.

rent confidendi præceptum ante communionem, contrarium declaravit Synodus Tridentina; non tamen oppositam damnavit sententiam tanquam hæreticam. Testem hujus rei adduco Illustrissimum Melchiorem Canum, qui lib. 5. de locis cap. 5. quæst. 4. Cum retulisset illa Concilii Tridentini verba: *Si quis contrarium docere, prædicare, vel perlinaciter asserere, seu etiam publice disputando defendere præsumserit, eo ipso excommunicatis existat;* statim subjungit: „Sed „hoc propter periculum cautum est: erat enim opinio „contraria perniciose. Ideoque excommunicatio illa „ad publicam doctrinam vel maxime refertur. Nam, „quod sententia Cajetani non fuerit pro hæretica con- „demnata, & nos testes sumus, qui Concilio inter- „fuimus, & contextus ipse demonstrat. Habet enim „Can. 11. idemque postremus in hunc modum: *Si quis dixerit, solam fidem esse sufficientem præparationem ad sumendum sanctissimæ Eucharistie Sacramentum, anathema sit.* „E vestigio autem adduntur, mutata „dicendi forma, hac verba: „*Et ne tantum Sacra- mentum, &c.* „Ubi vides Cajetani sententia anathema „non dici; sed quoniam non solum falsa, sed noxia „etiam erat, reprobari: & propter periculum publi- „cam præsertim prædicationem, & disputacionem in- „terdicti.“ Hactenus gravissimus Auctor, cui consonat Cardinalis Pallavicinus lib. 12. hist. Tridentini cap. 2. num. 7. & sequent.

15 Ex quo sequitur dari præceptum confidendi peccata ante sumptionem Eucharistie. Præceptum, inquam, nedum Ecclesiasticum, sed etiam divinum, dicente Apostolo: *Probet autem seipsum homo, &c. quæ verba, quamvis generalia sint, & possent intelligi de probatione per contritionem, tamen Ecclesiastica consuetudo declarat, ut loquitur Tridentinum, intelligentia esse de probatione per confessionem, nisi fuerit urgens necessitas celebrandi, aut communicandi, & non*

es-

eset confessarius, tunc enim procuranda eset contritio, & post celebrationem Sacerdotes tenentur quam primum possint sacramentaliter confiteri ut præcipit Tridentinum. Præcipit, inquam, non consult tantum, ut quidam effutiebant, quorum errorem damnavit Alexander VII. proposit. 38. Quod præceptum Tridentini etiam probabilius obligat laicos (a). Præter dispositiones animi recensitas, adduntur humilitas, caritas, aliaque virtutes, quibus ornanda est anima ad coeleste convivium.

16 Quantum ad dispositiones corporis, ait Catechismus, requiri jejunium naturale, quod Ecclesiastica lege, & antiquissima consuetudine sancitum est, ut ostendunt, Tertullianus lib. 2. ad uxorem cap. 5. Cyprianus epist. 63. ad Cæciliūm, Chrysostomus hom. 27. super 1. epist. ad Corinth. August. epist. 118. nunc 54. ad Januarium cap. 6. & alii plures. Quos sequuntur Theologi cum Div. Thoma 3. part. quæst. 80. art. 8. Ab hac lege eximuntur infirmi, & Sacerdos necessario sacrificium completerus. Requiritur etiam munditia carnis; si enim panes propositionis, qui solum erant figura hujus Sacramenti dabantur unice mundis à mulieribus, ut legitur 1. Regum 21. vers. 4. potiori titulo, inquit Hieronymus epist. 50. nunc 30. contingi non debet panis ille qui de Cœlo descendit, ab illis, qui paulo ante conjugalibus hædere complexibus. Postulat enim tanti dignitas Sacramenti, ait Catechismus, ut qui matrimonio juncti sunt, aliquot dies à concubitu uxorum abstineant. Hoc autem secundum congruitatem, & non secundum necessitatem, ex consilio, & non ex præcepto intelligendum est, ut ait Div. Thom. 3. part. quæst. 80. art. 7. (b) solito igitur debiti conjugalis, pollutio involuntaria, & fluxus menstruus seminarum impedimentum

(a) Vid. Madalena in tyrocinio tom. 2. tract. 3. quæst. 2. art. 4. num. 504. pag. 289. Concina tom. 8. lib. 3. cap. 10. pag. 332. & alii. (b) Vid. Coletus tract. de Eucharist. part. 1. cap. 6. art. 2. concl. 3.

tum non sunt ad sacram communionem. Quare cum Sinenses superstitiose illas arcerent feminas à Sacramentis, eorum proxim damnavit Cardinalis de Tournon Nuntius Apostolicus, decreto confirmato à Clement. XI. Benedicto XIII. & Benedicto XIV. sed non opus est ut prolixius agatur de re ipsis quoque adolescentulis notissima. Juniores docet Sanct. Franciscus Salesius in sua Philothea, part. 2. cap. 21. Monachos caput 34. regularum breviorum Basilii. Jureconsultos, caput *Timorem* de consecrat dist. 2. num. 25. Concionatores Sanctus Thomas Archiepiscopus Valentinus orat. 3. de Sacramento altaris. Parochos Catechismus Tridentini 2. part. cap. 4. §. 57. & 58. quos nunc exponimus. Theologos eorum Princeps Div. Thomas Aquinas 3. part. quæst. 80. Omnes tandem Apostolus 1. ad Corinth. 11. (a) sieque filum secundæ partis orationis abrumpimus.

17 Ad tertium itaque perveniamus, in qua probanda est hæc conclusio: *Ut quis Eucharistiam sumat sacramentaliter, & spiritualiter simul, debet existere in statu gratie, vel saltem id prudenter existimare.* Probatur conclusio breviter: Eucharistia non est Sacramentum mortuorum, ut baptismus, & poenitentia; ergo non producit per se primam gratiam, sed secundam, vel augmentum gratiæ. Præterea: si non opus esset status gratiæ ad Eucharistiam digne recipiendam, nec Apostolus, nec Tridentinum tam graviter illum præcipierent. Tandem: Eucharistia est cibus spiritualis: ergo percipi nequit nisi à viventibus vita spirituali, sicut cibus corporalis non prodest nisi viventibus vita corporali. Hoc tamen exemplum non quadrat ex omni parte; magnum enim invenitur discri-
men cibum spiritualem inter, & corporeum; corporeus namque eatenus prodest, quatenus vi caloris nativi animalis transit in substantiam viventis, quod alit. At vero

(b) Vid. Berti tom. 4. lib. 33. cap. 17. §. 4. pag. 109.

ro divinus Christi cibus non in comedentem transmutatur, sed illum potius in se transmutat, juxta Augustinum lib. 7. confessionum cap. 10. Unde licet Eucharistia per se non producat primam gratiam, aliquando per accidens illam producit, ut docet Div. Thomas 3. part. quest. 79. art. 3. & communiter ejus discipuli. Videatur Contenson tom. 4. lib. 11. cap. 2. specul. 2. quest. 2. pag. mihi 170. & Salmanticenses Scholastici tom. 2. tract. 22. disput. 4. dub. 7. §. 2. n. 111. pag. 259. & tract. 23. disput. 10. dub. 1. §. 2. num. 3. pag. 883.

PRÆLECTIO XIV.

De Pœnitentia,

ad expositionem cap. 5. secundæ partis Catechismi Concilii Tridentini à §. 1.
ad quartum.

Si pœnitentiam non egeritis, inquit apud Lucam Dominus, omnes simul peribitis (a). Quo nec brevius, nec clarius ostendi potest quanta sit necessitas pœnitentia; cuius defectu pereunt quicumque pereunt, & per quam sedentes in tenebris, & in umbra mortis, lucem, ac vitam capiunt sempiternam. Hinc tantopere hominum pœnitentia fremunt dæmones, gaudent Angeli, & cum tota coelesti curia Deus ipse letatur. Quare merito Ecclesiæ Patres pœnitentiam summis laudibus prosequuntur (b); quarum pluras libenter adducere, nisi passim obvia forent, & alia dicenda in-

sta-

(a) Luc. 13. vers. 5. (b) Vid. Genetus tom. 5. pag. 345. Praefat. de pœnitentia, atque Tournayl ibidem.

starent ad expositionem cap. 5. secundæ partis Catechismi Concilii Tridentini à §. 1. ad 4. cui statim incumbam in nomine Patris, &c.

2. Divino auxilio præmunitus, & obtenta dicendi venia, sortitum punctum exponam; sed pro clariori methodo hanc orationem in tres partes dispartiar. In primis enim litteram textus breviter dabo; deinde fuisse afferam explicationem; postremo thesim disputationi apponam, & probationes, si tempus adsit, adiungam. Utinam omnia feliciter exequar, & sint acceptatione digna! Ordiamur igitur primam partem, dicens sic incipere paragraphum 1.: *Quemadmodum humanae naturæ fragilitas, &c.* sicutque terminare §. 4.: *Hujusmodi animi cruciatu declaratur.* Intentio Catechismi, ut in prologo jam innuimus, est de pœnitentia pertractare; ideoque prius ejus necessitatem proponit, ut neminem lateat res tanti momenti. Insuper pœnitentia nomen elucidat, tres ipsius significations adducens. Postea magnum inter eas discrimen assignat; & tandem de interiori pœnitentia, quæ virtus vere dicitur, sermonem facit. En brevissimum litteræ argumentum, & primam orationis partem.

3. Ad secundam itaque transeamus, in qua fusius enucleandus est Catechismus, recitissime probans pœnitentia necessitatem ex humanae naturæ fragilitate, ac imbecillitate omnibus nota; unusquisque enim sepe in aliis animadvertisit, ac in semetipso fortassis etiam experitur, innocentiam baptismalem lethali peccato amitti, candidissimam gratia vestem turpiter maculari, spiritualem denique vitam lacrimabili morte finiri; quare ad recuperationem innocentia, ad emundationem mysticæ vestis, & ad resurrectionem animæ, opus est pœnitentia. Quam Patres cum Tertulliano lib. de pœnitentia cap. 4. Theologi cum Lombardo in 4. dist. 14. Canonista cum Gratiano dist. 1. can. 2. Catholici demum omnes cum Tridentino sess. 6. de justificat.

Tom. II.

Aa

cap.

cap. 14. & Catechismo in textu, merito appellant secundam post naufragium tabulam. Ad cuius metaphoræ clariorum intelligentiam sapienter advertunt Beatus Albertus Magnus, Divus Bonaventura, & Sanctus Thomas, mundum istum in maligno positum, & Adam peccato inundatum, esse mare magnum, spatiosum nimis, ac fluctibus undique vehementer commotum, quod tuti transigere nequeunt homines, nisi primam tabulam, seu navim baptismi ascendant. Verum per peccatum (funestissimum animarum naufragium) baptismi diruta navi, unice miseris navigantibus superstes, ne undarum aggeribus submergantur, tabulam arripere poenitentia; qua respectu baptismi semper secunda vocatur, et si septuagesies septies iteretur, ut ait doctissimus Estius (a).

4 Ex quo clara dignoscitur maxima necessitas poenitentiae: unde Catechismus egregie Parochos, atque fideles alloquitur, ut excitentur, & summo studio, divina ope adjuti, sine casu, aut prolapsione in via Dei progrederiantur; sicut aliquando labantur, summam Dei benignitatem intuentes, ad ipsum protinus per poenitentiam convertantur, & ad spiritualem salutem recuperandam, saluberrimum poenitentiae medicamentum nunquam in aliud tempus differendum esse cogitent. Quæ Catechismi doctrina multis posset, & Scripturæ, & Patrum auctoritatibus confirmari. Sunt quidam Theologi non ignobiles asserentes debere impium statim moraliter post peccatum converti ad Dominum. Eorum sententiam eleganter expendunt doctissimi viri Contensonii, Concina, Colletus, & alii (b). Quæ quamvis rigida videatur, apprime tamen deservet ad cog-

(a) Vid. Estius in 4. dist. 14. §. 1. in fine pag. 183. (b) Vid. Contensonii tom. 4. lib. 11. part. 3. cap. 1. Concina tom. 1. lib. 1. diss. 4. cap. 10. §. 2. & tom. 9. lib. 1. dissert. 1. cap. 7. quest. unica. Colletus tom. 6. part. 1. cap. 4. sect. 3. num. 249. pag. 187. Lediua rom. 2. lib. 6. quest. 1. cap. 3. §. 5. pag. 16. & alii.

cognoscendas plurimas quorundam Casuistarum noxias laxitates; nam, ut vulgo dicitur: contraria contrariis adhibita magis elucescent. Nobis in hac angustia temporis non permittitur prefatam opinionem exenterare, solum eam annotasse sufficiat, ac indicasse fontes, unde quis latiorem notitiam hauriat. Nunc tantum cum Catechismo impios graviter admonemus, ut cito per poenitentiam convertantur, & dum tempus habent, cum timore, tremore, ac præterita vita dolore operentur bonum; in quo sita est salubris poenitentia.

5 Istud autem poenitentia nomen, ut à definitio ne incipiamus, ad rem qua de agimus intelligendam, multa significare ait Catechismus. A nonnullis enim sumitur pro satisfactione sacramentali; sicutque qui opera exequuntur à Confessario ipsis imposita, dicuntur poenitentiam adimplere; quod etiam apud Græcos à nongentis, & amplius annis usurpatum, ubi poenæ poenitentibus injunctæ vocantur *Epitimia*, teste Morino lib. & cap. 1. de poenit., quæ vox Latinis satisfactioni respondet. Ab aliis accipitur poenitentia pro nova vita, nulla præteriti temporis habita ratione. Sic Lutherus, Calvinus, Beza, & alii Novatores, quibus præverterat Valla, & Erasmus sèpissime graciantes, & non raro perperam sentientes, ut in præsenti dum dicunt graciam hanc vocem *Metanœa*, quæ in Vulgata legitur *pœnitentia*, solum significare respicitionem, seu novam vitam sine respectu, dolore, ac poena præteriorum scelerum. Quorum errorem jam olim refutavit Lactantius lib. 6. instit. cap. 24. & postea Illustrissimus Canis græca, ac latine non mediocriter eruditus, in Relect. de poenit. part. 1. respondens ad objectionem Lutheri. Illorum igitur falsitate rejecta, poenitentia, juxta ipsius vocis originem, idem est ac penitentia, seu punitio, ut ait Isidorus lib. 6. etymologicarum cap. 19. & à pena derivatur. Poena

autem vindicta quedam est præterita culpa: unde & prisci Auctores verbum pœnio pro eo quod punio usurpavere. Hinc Tullius lib. 4. Tusculan. ait: *Alexandrum Regem vidiimus, qui cum interemisset Chlytum familiariem suum, vix à se manus abstinuit: tantā vis fuit pœnitendi.* Similiter Ovid. lib. i. de Ponto Eleg. 1. : *Pœnit., & facto torquer ipse meo*, ac Decius Magnus Ausonius epigrammate in Occasionis statuam: *Sum, inquit, Dea, quæ facti, non facti que exigo penas, nempe ut pœnitent, sic Metanea vocor.* (a).

6 Rursus pœnitentia sic accepta multipliciter etiam haberi potest, juxta Catechismi doctrinam à sacris litteris, & Sanctis Patribus sumtam. Primo enim pœnitentia vocabulum latissime significat dolorem non tantum de errato, sed de qualibet re prius acta, quæ placuerat, & postea displiceret, quin bona ne, an mala fuerit, attendatur; quemadmodum sunt quos pœnituisse pœnitent, Religionis pœnitent, jejunii, aut eleemosynæ; quales fure Ananias, & Saphira. Sic acceptum pœnitentia nomen iis omnibus convenit, qui secundum seculum tristitia sunt affecti, non secundum Deum. Quæ enim secundum Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilēm operatur: seculi autem tristitia mortem operatur, inquit Apostolus 2. ad Corinth. 7. vers. 10.

7 Secundo sumitur strictius pœnitentia nomen pro dolore, qui ob crimen perpetratum, vel erratum commissum concipitur, non Dei quidem, sed sui ipsius causa. Sic doluit Esau de venditione primogeniture propter tenuissimam escam; & postea cupiens hereditare benedictionem, reprobatus est: non enim invenit pœnitentia locum, quamquam cum lachrymis inquisisset eam (b). Sic doluit Antiochus à Deo percussus, & ex gravi superbia deductus ad agnitionem sui venire,

di-

(a) Vid. Salmant. Scholast. tom. 12. in proem. (b) Hebr. 12. vers. 17.

divina admonitus plaga, per momenta singula doloribus suis augmenta capientibus. Et cum nec ipse jam factorem suum ferre posset, ita ait: *Justum est subditum esse Deo, & mortalem non paria Deo sentire.* Orabat autem hic scelestus Dominum, à quo non esset misericordiam consequentur (a). Sic doluit Judas de Christi Domini proditione, cum pœnitentia dactus, reguli triginta argenteos Principdotum, & Seniорibus, dicens: *Peccavi tradens sanguinem justum* (b). Sic dolebunt impii in supremo iudicio, videntes gloriam justorum, dicentes intra se pœnitentiam agentes; & præ angustia spiritus gementes: *Hic sunt quos habuimus aliquando in derision, & in similitudinem imponerit.* Nos insensati vitam illorum estimabamus insaniam, & finem illorum sine honore, &c. (c)

8 Tertio sumitur strictissime pœnitentia nomen pro intimo animi dolore ob scelus admissum, vel ejus doloris externo etiam signo; qui dolor unius Dei causa concipitur. De qua Dominus ipse per Joëlem Prophetam ait: *Convertimini ad me in toto corde vestro* (d). De qua inquit Augustinus, seu alius Auctor Sermonis olim 7. de tempore inter Augustinianos, nunc 117. in Appendice: „Videte qualis debeat esse pœnitentia; quia multi assidue se dicunt esse peccatores, & tamen adhuc illos delectat peccare. Professio est, non emmendatio: accusatur anima, non sanatur; pronuntiatur offensa, non tollitur. Pœnitentiam certam non facit nisi odium peccati, & amor Dei. Quando sic poenites, ut tibi amarum sapiat in anima quod ante dulce fuit in vita, & quod te prius oblectabat in corpore, ipsum te cruciet in corde; jam tunc bene ingemiscis ad Deum, & dicis: Tibi soli peccavi, & malum coram te feci.

His

(a) 2. Machab. 9. vers. 11. & sequentibus. (b) Matth. 27. v. 3. & 4.
(c) Sap. 5. vers. 3. & sequent. (d) Joel 2. vers. 12.

6 His tribus poenitentia generibus commemoratis eadem poenitentia vox proprie convenit. Cum vero in Scriptura Deum poenitere legimus, figurata loquutio est per translationem dicta, quatenus scilicet Deus qui non mutatur, agere videtur, sicut homines agunt, dum eos facti poenitet, & factum rescindunt, destruunt, execrantur; quamvis in istis debeat intervenire mutatio, non vero in Deo, qui ut Scriptura verbis utar. I. Reg. 15. vers. 29.: *Poenitundine non flectitur;* & sicut calor Solis absque sui mutatione liquefacit ceram, & indurat lutum, ita ille clarificat justos, & impios damnat. Sieque intelligendum est illud Genesis 6.: *Poenituit eum quod hominem fecerit,* & tactus dolore cordis intrinsecus, delebo, inquit, hominem, &c. Et I. Reg. 15. vers. 2. Dominus ait: *Poenitet me quod constituerim Saul Regem.* Quibus, teste Chrysostomo, homil. 22. in Genes. solum declarat Deus se delectatum hominem, & ablaturum Regem propter peccata eorum. Similiter dum Psalmo 109. dicitur: *Juravit Dominus, & non poenitebit eum;* declaratur Sacerdotium Christi aeternum. Scriptura enim hominum intelligentiae accommodatur, Deo tribuens manus, cor, pedes, &c., quæ cum litteraliter intelligi nequeant ob repugnantiam, quam in rigore sumta important, intelligenda sunt metaphorice, juxta tritam regulam SS. Patrum, maxime Augustini lib. 1. de Civit. Dei cap. 7. lib. 2. ad Simplician. quest. 2. lib. 83. qq. quest. 52. & alibi: *Unde poenitentia Dei,* ait Hugo Victorinus erudit. Theologica tit. 90.: *Non est mutatio intentionis a primo proposito, sed mutatio operis a primo instituto.* Quo sensu dicit Ambrosius in Lucam: *Noverit Deus mutare sententiam, si tu noveris emmendare delictum.*

10 Verum prosequamur litteram Catechismi §. 3. assignantis discrimen inter illas species poenitentia supra traditas, atque dicentis primam in vito pondam

dam esse; secundam solum consistere in quadam commotu, & perturbati animi affectione; tertiam vero, & ad virtutem, & ad Sacramentum pertinere. Et de ista in quantum virtus est, primum rectissime agitur, tum quia fidelis populus ad omne virtutis genus a pastoribus institui debet, tum quia hujus virtutis actiones quasi materiam præbent, in qua poenitentia Sacramentum versatur, tum etiam denique, quia poenitentia virtus fuit per plura saecula prior quam poenitentia Sacramentum. Per hanc enim virtutem poenitentia, illum, qui primus formatus est pater orbis terrarum, eduxit Deus a delicto suo. Hanc predicavit Noë fabricans arcam, præco justitiae, & poenitentiae a Deo constitutus. Hanc amplexi sunt Ninivitæ prædicatione Jona, & misericordiam invenerunt. Per hanc Manasses post longam impietatem, David post adulterium, Petrus post trinam negationem, mulier peccatrix post libidinosæ vite infamiam, latro, & homicida post tam flagitosam vitam, venia, gratia, & gloria participes facti sunt. Hac poenitentia omni tempore reduxit ovem errantem ad sinum Pastoris; drachmam gratiae perditam querenti restituit; prodigum filium Iaribus paternis reddidit; vulneratum a latronibus, pii Samaritani medica manu sanum effecit; & sine illa nullus unquam misericordiam fuit assequitus.

II. Virtutem igitur poenitentia, seu poenitentiam interiorem propterea tantopere commendat fidelibus Catechismus, ut scilicet omni contentione, & studio in intima animi poenitentia, quam virtutem dicimus, elaborent, sine qua ea qua extrinsecus adhibetur, parum est admodum profutura, juxta vulgatissimum illud Scripturæ dictum Joél 2. vers. 13.: *Scindite corda vestra, & non vestimenta vestra.* Est autem intima poenitentia vera ad Deum conversio cum odio, & detestatione scelerum, ac proposito malam vitæ consuetudinem, corruptosque mores emmendandi non sine spe

spe venia à Dei misericordia consequenda. Dolor vero, & tristitia, quæ perturbatio, & affectio est, & passio à multis vocatur, illam consequitur veluti comes peccatorum detestationi adjuncta. Propterea plures ex Sanctis Patribus pœnitentiam definierunt animi cruciatum, ut Ambrosius, Augustinus, Gregorius, Damascenus, & alii apud Divum Bonaventuram in 4. dist. 14. part. 1. dub. 4. sumto effectu, & signo, pro causa, & significato, ut res abdita clarius exprimeretur.

12 Hanc Catechismi doctrinam angelice tradit D. Thomas 3. part. quæst. 85. art. 1. in corpore, dicens:
 „Pœnitere est de aliquo prius à se facto dolere; do-
 „lor autem dupliciter dicitur. Uno modo secundum
 „quod est passio quadam appetitus sensitivi, & qua-
 „tum ad hoc pœnitentia non est virtus, sed passio.
 „Alio modo secundum quod consistit in voluntate;
 „& hoc modo est cum quadam electione, quæ qui-
 „dem si sit recta, necesse est quod sit actus virtutis;
 „dicitur enim 2. Ethicorum, quod virtus est ha-
 „bitus electivus secundum rationem rectam. Pertinet
 „autem ad rationem rectam, ut aliquis doleat de quo
 „dolendum est, & eo modo, & fine quo dolendum
 „est. Quod quidem observatur in pœnitentia; nam
 „pœnitens assumit moderatum dolorem de peccatis
 „præteritis cum intentione removendi ea: unde ma-
 „nifestum est, quod pœnitentia, vel est virtus, vel
 „actus virtutis.“ Quibus Divi Thomæ verbis mirifice
 illustratur littera textus, & applicari possunt se-
 quentibus Catechismi paragraphis, maxime sexto. Sed
 quia ad exponendos quatuplex assignatos hactenus dicta
 sunt, opinor iam sufficere; ideoque secunda orationis
 parti finem imponimus.

13 Ad tertiam igitur descendamus probaturi hanc
 thesim: *Vera, & salubris pœnitentia necessario com-
 pleti debet detestationem vite veteris, & firmum pro-*

positum vite novæ. Hæc conclusio duas habet partes, duosque malignos hostes, hæresim, & probabilismum. Prima pars est contra hæreticos à Catechismo, & à nobis superioris memoratos, constituentes pœnitentiam unice in nova vita, sine dolore, nec mentione præteritæ, reclamantibus expressissime Sacris litteris. Quid enim expressius illis vere pœnitentis Psalmista verbis(a): *Tibi soli peccavi, & malum coram te feci; & alibi (b): Laboravi in genitu meo, lavabo per singulas noctes lectum meum?* Illis Isaiae (c): *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine anime mee?* Illis Ezechie-
 lis (d): *Projicite à vobis omnes prævaricationes ve-
 stras, in quibus prævaricati estis, & facite vobis cor
 novum, & spiritum novum?* Illis patientissimi Jobi (e): *Ipse me reprehendo, & ago pœnitentiam in favilla, &
 cinere?* Illis Evangelistæ Matthei (f): *Si in Tyro, &
 Sidone factæ essent virtutes, quæ facta sunt in vobis,
 olim in cilicio, & cinere pœnitentiam egissent?* Illis
 demum Apostoli magistri sincera pœnitentia (g): *Con-
 tristati enim estis secundum Deum; quæ enim secun-
 dum Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem sta-
 bilem operatur?* Quid inquam clarius illis verbis, ut
 alia plurima omittamus?

14 Quibus omnibus attendens Synodus Tridentina, exactissimam pœnitentia normam late describit sess. 14. per novem priora capita lectu dignissima. Cui omnino conformis est ejusdem Synodi Catechismus in præsenti cap. 5. per 79. paragraphos. Hinc Sancti Patres pœnitentiam vocant laboriosum baptisma. Ita Clemens Alexandrinus apud Eusebium lib. 3. historiæ cap. 17. Gregorius Nazianzenus orat. 40. in sancta lumina. Chrysostomus hom. 4. de pœnitentia.

(a) Psal. 50. vers. 6. (b) Psalm. 6. vers. 7. (c) Isai. 38. vers. 15. (d) Ezech. 18. vers. 31. (e) Job. 42. vers. 6. (f) Matth. 11. vers. 21. (g) 2. ad Corinth. 7. vers. 10.

Isidorus Pelusiota lib. 1. epist. 408. Damascenus lib. 3. de fide orthodoxa cap. 10. Isidorus Hispanensis lib. 2. de officiis cap. 34. Quos sequitur Tridentinum sess. præfata cap. 2. his verbis : *Ut merito poenitentia laboriosus quidam baptismus à Patribus dictus fuerit (a).* At vero si poenitentia non importaret acerbissimum dolorem , detestationem , & abominationem præteritæ malæ vitæ , sed solam cessationem à culpa , vel novam vitam dumtaxat , (ut volunt hæretici , dato id posse fieri , quod rationi repugnat) non diceretur laboriosus baptismus , cum non major esset labor in poenitentia , quam in baptismo.

15 Secunda conclusionis pars , nempe ad veram poenitentiam requiri firmum , & constans propositum vitandi omnia peccata lethalia , est contra plures probabilistas. Sed non minus clare habetur in Sacris literis , dum dicitur (b) : *Dole , & satage filia Sion. Quæ secundum Deum tristitia est poenitentiam operatur stabilem (c). Si tamen permanet in fide fundati , & stabiles , & immobiles (d). Deponite vos veterem hominem , qui corrumpit secundum desideria erroris , renovamini autem spiritu mentis vestrae , & induite novum hominem , &c. Non igitur satis est veterem exuere , nisi novus homo induatur , quod certe voluntate fit , non manibus corporis. Sic loquuntur etiam Patres Ambrosius , Augustinus , & Thomas multis in locis apud doctissimum Canum Relectione de Poenit. part. 1. conclus. 1. & 2. alias complures. At quid alias dixi? Omnes dicturus eram , qui antequam prediret menstrum probabilismi scripserant. Sic quoque docent Florentinum , Tridentinum , & Catechismus in textu §. 4. ac infra §. 32. Quod multis rationibus confirmant ex-*

(a) Vid. Natalis Alexander tom. 1. Theolog. moral. lib. 2. tract. de Poenit. cap. 1. art. 2. in fine. (b) Michæl 4. vers. 10. (c) 2. ad Corin. 7. vers. 10. (d) Ad Ephes. 4. vers. 22. & seq.

exactiores Theologi ; quare summa audacia , ne amplius dicam , carpsit non nemo Illustrissimum Genetum , eo quia constans propositum exigit ad poenitentiam.

16 Ut autem utraque pars conclusionis clarius innotescat , & quilibet , etsi tenuioris ingenii , videat , utri potius credendum sit : rigidæ videlicet Scripturæ , (si sic loqui lubet) rigido Tridentino , rigido Catechismo , rigidis Patribus , atque Theologis : an laxis hæreticis , & laxioribus (vereor dicere , dicendum tamen) quibusdam Catholicis Casuistis : ex fructibus eorum cognoscet eos. Hæretici enim , qui superbissimo Reformatorum nomine gloriantur , quique poenitentiam in sola mutatione vitæ constituant , illi ipsi sunt , qui dignos agunt sua poenitentia fructus. Novam enim vitam incœpit Lutherus , dum fractis obedientiæ , & castitatis votis solemnis , arrogantiæ sumvit hæreticam , & virginem sacram fictio matrimonio constitupravit. Novam vitam incœpit Ochinus , dum ejectis cucullo , mento , & mente , latam , ac letam viam , atque amasiam amplexus est. Novam denique vitam incœperunt alii Reformatorum Coriphæi , dum præterita poenitentia poenitentes , & ad turpissimas delicias transunte , Baccho , & Veneri absque pudore indulserunt. Quos non fatuo sale , (quamvis fatusit , seu Moræ nequam Encomiastes) refricavit Erasmus.

17 Sed utinam non prodiissent alii , qui saluberrimum contra peccati virus antidotum corruperunt. At vero fuere non pauci , & quidam fortasse supersunt , qui etsi Catholici sint , & Theologi haberi vellint , tales tamen Theologi sunt , quales suppresso nomine refert Terillus in prologo sui operis regulæ morum (a) , & quales loquela sua manifestos se faciunt,

(a) Vid. etiam Concilia in hist. probabilismi t. 2. dissert. 3. c. 8. §. 4. pag. 82. versionis hispanæ , & tom. 2. apparatus lib. 3. disp. 4. cap. 7.

ciunt, dum limpidissima moralis, & christianaæ Theologia dogmata foedissimis errorum sordibus conspurcante conantur. Hi autem quomodo veram dabunt poenitentia ideam, qui caritatem tollunt, dolorem extenuant, propositum enervant, & contrarium sentientibus, tum Rigoristæ, tum Jansenistæ nomen imponunt? Quam belle profecto ipsis quadrant illa Apostoli verba 1. ad Timotheum 1. vers. 6. & 7. dicentis: *Quidam aberrantes, conversi sunt in vanilium, volentes esse legis doctores, non intelligentes, neque que loquuntur, neque de quibus affirmanter.* Verum divina providentia, Pontificum, ac Præsulm vigilancia, & Catholici Regis, ejusque Supremi Señatus optima cura, jubentium libros Sanioris Ethices in Scholis doceri, & in petitionibus ad beneficia Ecclesiastica Catechismum Concilii Tridentini elucidari, gaudio magno percipimus illam male opinandi libidinem relegari.

PRÆLECTIO XV.

De forma Sacramenti Pœnitentiae,

ad expositionem cap. 5. secundæ partis Catechismi Concilii Tridentini,
à §. 14. ad 17.

De laborioso baptismate, de secunda post naufragium tabula, de poenitentia demum hodierno Sole acturus, plurima in ejus laudem adducere possem encomia, quæ illius tum utilitatem, tum necessitatem declarant; at ne in limine nimis immorer, pauca dumtaxat seligam. Est enim poenitentia ut alterum mare ru-

rubrum, cuius sanguineis undis exercitus tartarei Pharaonis demergitur. Est tanquam ænus Moysis serpens, cuius salubri aspectu pestiferi magicorum anguum mortuus sanantur. Est veluti probatica illa piscina, cuius commotis aquis salus amissa consequitur. Tanta est poenitentie virtus, ait Chrysostomus, ut vita de interitu revocetur; tanta est ejus activitas, inquit Tertullianus, ut divina reparetur injuria. Quia tamen præcipua vis Sacramenti poenitentia sit est in ejus forma, ut asserit Tridentinum; ideo ipsam in præsenti expendam ad explicationem cap. 5. secunda partis Catechismi Concilii Tridentini à §. 14. ad 17. implorato prius Sanctissime Trinitatis auxilio, Patris, &c.

2 Cum divisio sit claritatis parens, memorie dux, ac scientiarum economa, ut scienter, memoriter, & clare procedam, orationem istam in tres partes distribuam. In prima litteram textus breviter proferam, & in epitome coarctabo. In secunda ejus expositione diffundar. In tertia tandem conclusionem deducam, probabo, defendam. Qua tria dum perficio, attente quaeso, bonaque cum venia verba mea audiat. Primam ergo partem exordiens, en litteræ textus initium §. 14. *Sed forma etiam explicatio, &c.* Ecce vero finem §. 17.: *A Sancto Dionysio habent.* Catechismi scopus in præsenti est agere de Sacramenti poenitentia forma, quam inquit, ex Matthai 18. constare his verbis: *Ego te absolvō; sicutque alia verba, & preces quæ adjunguntur, ad ejus essentiam non pertinere, licet utiliter adhibeantur ad removendum ea quæ vim, & efficaciam Sacramenti possent impeditre.* Postea fideles hortatur, ut immensas Deo afferant grates, quod tam amplam potestatem novæ legis Sacerdotibus tribuerit, cum ad differentiam Sacerdotum legis veteris, solum pronunciantium aliquem à lepra esse mundatum, vere peccatores absolvant, & non tantum absolutos declarent. Monet tandem ut ritus ad hoc Sacramentum adhiberi soliti se-
du-